

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Tamási György: *Áhítat*. Versek. Bpest, a Kortárs kiadása, 8° 43 l.

Iványi Béla: *Báró Sennyei László S. J. nagyszombati rector római utazásai*. Bpest, Szent István-Akadémia, 1929. 8° 131 l.

Mály Ferenc: *Bevezetés az olasz nyelvészetbe*. Szeged, 1930. 8° 22 l.

Orbók Attila: *A véres mesgye*. Regény. Bpest, é. n., 8° 240 l. — A kiadó szerint „az első magyar revíziós regény ez a megrendítően érdekes írás, mely egy határmenti falu tragikus életéről szól.”

Gyula Zolnai: *Entrelacement de propositions dans le hongrois*. Paris, 1928. 8° 11 l.

Paul et Jean Lebourg: *Les consciences se réveillent*. Réponse à l'Appel aux consciences de Victor Margueritte. Paris, 1929. 8° 148 l.

Hajócz y Iván: *Katona-émlékkönyv*. A költő halálának százados fordulóján kiadja a kecskeméti Katona József-Kör. Kecskemét, 1930. 8° 130 l.

Németh Gyula: *A honfoglaló magyarság kialakulása*. Bpest, Akadémia, 8° 350 l. — A tizenöt éve ismét nagy apparátussal aktuálissá vált kutatási területnek első összefoglaló kalauza, amely egyuttal részleteiben is előbbre viszi a tudományt. Kár, hogy nincs a végén egy konklúzió, mert a könyv ilyen formájában nemcsak a nagyközönség, hanem a szűkebb szakembereken kívüli tudományos közvélemény számára sem hozzáférhető.

Shakespeare: *Romeo és Julia*, ford. Kosztolányi Dezső. Genius-kiadás, é. n., 12° 209 l. — A klasszikus magyar Shakespeare modernizálására valóban érkezett az idő, de Babits és Kosztolányi új fordításain is látszik, hogy mennyire erős itt a stílushagyomány és mennyire nem tud szabadulni a Shakespeare-tradíció a tizenkilencedik századi magyar klasszicizmus szókészletétől és dikciójától. Nincs is erre szükség. Sőt ma kétszeresen irodalmi értékük van az ilyen szavaknak, mint „lakomba”, „a kinek írja”, „megásandó”, „néki”, „adsza”, „pajzán lányka”, „bús orcádat” stb., mert archaizáló hatást keltenek és egy régebbi multa mutatnak vissza. Kitészik ebből az is, mennyire rokon a két szellem: Shakespeare racionális-barok stíluskultúrája és a magyar biedermeiernek romantikából kinőtt józan okossága. Kosztolányi tudós és irodalmi költőisége méltón csatlakozik a „klasszikus” hagyományokhoz. Shakespeare-ben nem a „Sturm und Drang” titánját, hanem az urbánus zsenit érzékelteti.

(Szeged.)

é. g.

Gálos Rezső: *Mikes Kelemen Törökországi Levelei*. Bpest, 1930. 8° 32 l. — Tulajdonképpen fölösleges volt megírni ezt a dolgozatot, amellyel párhuzamosan a Minervában is jelent meg egy Mikes-tanulmány. Nem újdonságok a szerző következő „megállapításai”: Mikes a tizenhetedik században gyökerezik; a tizenhetedik század szelleme alig éri el; vallásossága a tizenhetedik századé; távol van lelkétől minden misztikus vonás; nem aszkéta; lelke mélyén sohasem lett udvari ember. Vitathatók és könnyen cáfolhatók a köv. tételei: Mikes műveltségének alapvető rétege a tizenhetedik századi jezsuita szellemé (ha első iskolázottsága jezsuita is, műveltségét Párisban és Rodostóban szerezte); a „komédiákban levő királyságok” a jezsuita iskoladrámára utalnak (hát a párisi színház?); jezsuita hatás, hogy erkölcsi olvasmányokat fordít (ez inkább janzenista hatás, mert a jezsuiták nem szívesen vették, ha világiak és laikusok beavatkoznak a vallásos irodalomba); jezsuita hatás az is — szerinte — hogy csak a vallásos munkát tartotta irodalmi munkáknak (a jezsuiták ezen a ponton is modernebbek voltak a szigorúan irodalomellenes janzenistáknál); a francia élet Mikesre csak „nagy”, de nem „döntő” hatással volt (szavakon ne vitatkozzunk; a szerző nem veszi észre, hogy maga is fölvonultatja Mikes francias műveltségének ismert bizonyítékait); annak a bizonyos sikamlós anekdotának — szerző szerint — nem a forrása, csupáncsak a „párja” van meg Bussy-nél (senki sem állította az ellenkezőjét, de a forrás mellett mégis több érv szól); nem Bonnac-né tette Mikeset figyelmessé a levélformára; Mikes komolyabb francia szellemet nem hozott magával Párisból; az Iréne-történetet Guillet művéből vette stb. Amit Rákóczi és Mikes janzenizmusáról mond, theologiai dolgokban föltűnő járatlan-

ságra vall. Nem ismeri a kérdésnek 1925 óta a Klebelsberg-Alumban, a Széphalomban és a Protestáns Szemlében megjelent irodalmát. A gyakori áldozást — fréquente communion — összetéveszti a gvakori gyónással. Nincs tisztában a janzenizmus kettőségével, amely lojalizmust és eretnekséget egyesít magában. Mikes janzenizmusát, — nem tudni miért — a negyvenes évekre lokalizálja. A cooperatio tagadására azt mondja, hogy nem jellemző janzenista eszme (!). A janzenizmus „kis árnyalatát” fedezi föl olyan munkákban, amiket többszörösen pápai bullák indexre helyeztek. Rákóczi — a konstantinápolyi jezsuiták ítéletével szemben — öntudatlan janzenistának nevezi, stb. Hiábavalónak látszik a szerzőnek az a törekvése is, hogy az unalmas, politikai és történeti beszámolókból terjengő, épenséggel nem „családias” hangú Saussure-féle leveleket tegye meg Mikes irodalmi muntájának. Szerző, aki ugyancsak mindent elkövet, hogy Mikeset a jezsuitákkal hozza kapcsolatba, a „bigot” pápistákról és jezsuitákról gúnyosan nyilatkozó francia kalandort akarja a jámbor Mikes irodalmi tanítójává megtenni . . . Nem is szólva arról, hogy Mikes csak 1733-ban jut érintkezésbe Saussure-rel, Pouget hirhedt katekizmusa csak halványan janzenistamű?

(Szeged.)

Osztóics Eugénia.

Császár Elemér: *Ferenczi Zoltán r. tag emlékezete*. Bpest, 1930. 8° 40 l. — Szépen megírt és Ferenczi Zoltán emlékeztetéhez mindenképpen méltó arckép. Az 4. lapról kiragadunk egy mondatot: (1899-ben) . . . „Akadémiánk nem méltatta figyelemre ezt a munkásságot, pedig nem lehetett azzal vádolni, — ma sem lehet — hogy túlságosan sokat követel azoktól, akik előtt megnyitja fényes palotáját”.

A *Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara* kiadványainak 12. száma az 1930. évi jelentést tartalmazza Geszthelyi Nagy László igazgató szerkesztésében. A füzet tartalmából kiemeljük a Kamara által létesített következő intézmények beszámolóit: 1. Duna-Tiszaközi Körzeti Mezőgazdasági hitelszövetkezet, amelynek összfordalma 49 millió pengőn fölül volt. 2. Mezőgazdasági Talajtani Intézet. 3. „Purgly Emil” mintagyümölcsös, kertmunkásképzőiskola és alpári faiskola. 4. Állati Bakteriológiai Intézet. 5. Szakoktatási intézmények. — A Kamara könyvtárállományában egy speciális tanyai könyvtár is helyet foglal.

Moravek Endre: *A magyar tudományos irodalom bibliográfiája*. 1901—1925. VI. 1. Klasszika filológia. Bpest, 1930. Királyi magyar egyetemi nyomda. 8° 172 l. — A több mint tíz ívnyi terjedelmű füzet az Országos Könyvforgalmi és Bibliografiai Központ kiadványaként jelent meg s egyik része annak a nagyértékű sorozatnak, mely a magyar tudományos termelés bibliográfiáját egyes szakok szerint való csoportosításban kívánja a kutatás szolgálatára összeállítani. Moravek értékes előszava nemcsak az anyag feldolgozásánál követett szempontokat ismerteti, hanem röviden vázolja a figyelembe vett huszonöt év klasszika filológiai munkásságának legfőbb irányvonalait is. A beosztás, mely az ilyen jellegű munkánál kétszeresen fontos, célszerűnek látszik s a kutató hamarosan megtalálhatja egyrészt a tartalomjegyzék, másrészt a gondos index segítségével azt, amit éppen keres. Nagyban elősegíti az összeállítás használhatóságát a magyarul nem tudó külföldiek számára az, hogy a fontosabb címeket a szerző latin fordításban is közli. Saját tapasztalatomból mondhatom, hogy ezzel a kis munkatöbblettel a könyv értéke a külföldi kutatók szemében megsokszorozódott.

(Szeged.)

H. J.

Kállay Miklós: *A legújabb líra a világirodalomban*. Bpest, 1931. 16° 80 l. — Nagy erudícióval készült, hasznos kis munka. Egy pár nevet el lehetett volna hagyni az épen nem világirodalmi nivójú legújabb magyar költők közül. A huszadik század lírájának érthetlenségéről többek között ezeket mondja: „Világjelenséggel állunk itt szemben, amely új hieroglifákkal védekezik a profán és olcsó fölüenyekedésre hajlamos tömeg durva érintése ellen”.

J. Moravcsik: *Zur Quellenfrage der Helenaepisode in Goethes Faust*. Athen, 1930. 8° 56 l. — Különnyomat a Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher c. folyóiratból.

Magyar Nyelv, 1930. 10. sz. — A füzet tartalmából kiemeljük Tolnai Vilmos cikkét: Makaróni nyelv és irodalom.

Protestáns Szemle, 1930. dec. — Muraközy Gyula írja Szabolcska halála kapcsán: „Az idő sietett tovább . . . Új, nagy kérdések orkánya, mint egy duhaj óriás, szörnyű palotást járt a magyar föld fölött. Más hírek érkeztek már a faluból . . .”

Tóth László: *Pázmány Péter ismeretlen levele a magyar pálosok reformja ügyében*. Bpest, 1930. 8° 10 l.

Gróf Apponyi Sándorné. Kiadja a Nemzeti Múzeum. Bpest, 1930. 8° 15 l. — Az emlékfüzetből kiemeljük Tóth László nekrológiáját, amely ezekkel a szavakkal zárul: „Rendkívüli lélek, osztályának átlagán messze fölülemelkedő egyéniség volt Apponyi Sándorné, aki az előkelő élet és jólét csúcspontján sem felejtkezett meg nemzetéről, hanem mindenét annak áldozta”.

Laziczius Gyula: *A phonológiáról*. Bpest, 1930. 8° 12 l.

Laziczius Gyula: *Egy magyar mássalhangzóváltozás phonológiája*. Bpest, 1930. 8° 11 l. — Nyelvtudományi Társaság által Szily-jutalommal kitüntetett értekezés.

Bakó József: *Földem!* A Frankenburg Irodalmi Kör kiadása. Sopron, 1930. 12° 64 l. — A szép kiállítású verskötetet a következő levél kíséretében kaptuk: „Néhány évvel ezelőtt országos érdeklődés fogadta az Árva kalásza c. verskötetet, amely nem mindennapi költőtehetséget tárt föl. Az egyszerű iparos ifjú, Bakó József, azóta a sors nemes támogatásából tanult ember lett városunkban, ahonnan új könyvét műszerető támogatással közrebocsátjuk. A magyar föld friss illata, amely első könyvéből áradt, ime a másodikban is megkapja a figyelmet. Hazafias üdvözléttel: Olvashatatlan Aláírások, Frankenburg Irodalmi Kör”. Sietünk kijelenteni, hogy nem értjük, miért kell egy győnge verselőt hazafias üdvözléttel ajánlani. Rossz portékának jó cégér? Tehetségtelenséget támogatni nemcsak nem hazafiasság, hanem egyenesen nemzetgazdasági véték. Ami a verseket illeti, azok a fűziapoétaságon és erőltetett modernkedésen túl nem emelkednek és sehogysém érezzük bennük a „magyar föld friss illatát”. Ime néhány sor ízelítőül: „Hosszú álmából felriad a láрма, A pince vérgyűjtő borát kínálja: Fiuk, csak igyatok! Egy szívenszűrt hordó bíbor vére Földön és a betyárok szemébe, Mint új tavasz ragyog”. Meggyőződésünk, hogy a soproni Frankenburg-Kör jobban tenné, ha kezdő verselők propagálása helyett — követve a győriek példáját — soproni irodalmi és kulturális emlékeket publikálna, vagy például közrebocsátana egy olcsó Berzsenyi-kiadást.

(Szombathely.)

g. p.

Szegedi Új Nemzedék. 1931. márc. 22. — Tárcacikk „Négy szegedi könyv” címmel. A négy könyv: Nádas Zoltán, Krisztusvér a magyar ugaron; Horváth J. Ferenc, Pádua; Székely Molnár Imre, Sorsom óráján; Wiener János, Így korholom magam. Ötödiknek megemlíthetjük hozzá Horger Antal könyvét: A magyar igeragozás története.

Ravasz László: *A lélek embere*. Emlékezés Prohászka Ottokárról. Bpest, 1931. 12° 39 l. — Ennél nagyszerűbb portrét magyar szellemiség hősről még nem rajzoltak. Minden mondata olyan, mintha sziklából faragták volna, nem simára csiszolva és a hőroszi témának megfelelő kontúrokba. Idézni lehetne az egész beszédet, amely új stílusában is klasszikus formát teremt magának. „Cseh eredetű, de osztrákká vált apától származott, aki egy élénk képzeletű nyitrai úrnőt vesz feleségül. Ebből a frigyből születik Prohászka Ottokár. Anyanyelve német, a magyart később tanulja meg . . . Bennem sovíniszta páthosz nincs — mondja egy helyütt, — magyar kultúra, a szó igaz értelmében magyar művészet nincs — mondja másutt, s ebből az emberből lett az összeomlás után egy új nemzeti profécának: a hungarizmusnak a hőse” (21).

Glasul Minoritator. *La voix des minorités*. Die Stimme der Minderheiten. Szerk. Elemér Jakabffy. Lugoj, 1931. febr. — A 63. lapon: Für eine fortschrittliche Nationalitätenpolitik in Ungarn.

Heinrich Berl: *Die Männerbewegung*. Ein antifeministisches Manifest. Karlsruhe 1931. 8° 59 l. — Az 55—56. lapon: „Die Männerbewegung vertritt die Anschauung, dass der Mann das zeugende, aktive Prinzip der Welt ist, die Frau das gebärende passive Prinzip . . . Der Paterialis mus fordert die Entpolitisierung der Frau . . . Die paterialisistische Religion fordert, unter

Anerkennung aller historisch gewordenen Religionen, die absolute Religion...

A magyar történetírás új útjai. Szerk. Hóman Bálint, Bpest, 1931. 8° 463 l. — A kitűnő könyv tudományos értékéből sokat levon, hogy a fejezetek legnagyobb része mellől — állítólag nyomdatechnikai okokból — elmaradtak a jegyzetek. (V. ö. Széphalóm 1931: 91.) Egynémely értekezés stílusa olyan, mintha még mindig germán korszakát élnék tudományos irodalmunknak... A könyv tipografizálása és nyomdatechnikai kiállítása mintaszerű és szinte utólérhetetlen tökéletességet jelent a hazai viszonyok mellett. Kár, hogy a boríték úgy hat, mint valami cukrászdai skatulya.

(Szeged.)

g. p.

Die literarische Welt, 1931. febr. 13. — A vezércikkben: „Das Entsetzen der bürgerlich-liberalen Presse über diese „erzreaktionäre“ Enzyklika, die in der Tat nichts anderes enthält als den Hinweis auf den jedem Kirchenrechtskundigen bekannten sakramentalen Charakter der Ehe und dessen Konsequenzen, die Unauflöslichkeit, Heiligkeit und strenge Gebärpflicht, — das Entsetzen der liberalen bürgerlichen Presse darüber war ebenso wie unbegründet... Die Kirche hat den Mut, ein Prinzip von äusserster Unpopularität und Unzeitgemässheit in die Welt zu werfen: Sie fürchtet die Unbeliebtheit nicht, sie fürchtet nicht den Hohn der metarialistischen sozialen Welt. Sie hat ein geistiges Prinzip zu erhalten“.

Az *Est*, márc. 3. — Napihir: „Victor Margueritte új könyve, a *La patrie humaine*,... a békeszerzések megváltoztatását követeli és hosszsan, nagy megértéssel ír arról a súlyos igazságtalanságról, amely Magyarországot Trianonban érte... Ennek a bátor, becsületes és magyarbarát írónak a könyvei ki vannak tiltva Magyarországról... Míg Victor Margueritte Párisban Trianon revízióját követeli, addig Budapesten bűncselekményt jelent Victor Margueritte regényeinek fordítása, árusítása és olvasása“.

Szinyai Zoltán: *Lángoló hegyek*. Regény. Bpest, Genius-kiadás, é. n., 8° 266 l. — Szinyai Zoltán az egészséges, tudatos realitású novelláiban gyakran elkevert, elhelyezett valami fantasztikumot s nem egy ily novellája hatott egésznek. Tisztuló harmonia jellemezte novelláit, — regénye ennek s a széles, erős cselekményfejlődésnek helyébe az egyéni élmény monumentalitását hozza. A „lényeket“ kereső, a tette mindig erőtlén, alkalmatlan Szentantali János s az élettől megalkuvó Szentantaliak regényében több a fantasztikum, a transcendens elem, de nem olyan meggyőző, mint a novellákban. Itt olykor úgy érezzük, hogy a titokzatosság nem épen a fantázia szárnyalásának jele, inkább az író megoldatlanságé. De a realiztikus rajz mesteri ezuttal is. Szinyai nem tart közösséget az „új, tiszta realizmus“ jelszavának hirdetőivel: realizmusa egyénies, — ily erőforrásokból gazdagodik s valóban gazdagodik. Szubjektivitása érezhető, ám ez főleg abban nyilvánul meg, hogy az író mindent lát, ért, mindenben igazat teremt. A kifejező erőnek nincs akadálya, sem fél munkája e részekben. Úgy tetszik: az író alkotás közben is erősödik.

(Rákosszentmihály.)

László István.